

Argumentoivasta imagokuvaelmasta ekspoloristiseen selviytymiskertomukseen

vanhuspolitiikan tulkintakehyksen rakentuminen kunnallisissa teksteissä

Leena Paasivaara & Juha Kinnunen

ABSTRACT

From an argumentative image tableau to an exploratory survival story - evolution of the interpretative frame of geriatric policies in municipal texts

The purpose of the paper was to analyze the evolution of the interpretative frame of geriatric policies in municipal documents from the 1950s till the 2000s. The aim was to produce understanding and interpretative information of the evolution of municipal social reality from the viewpoint of geriatric policies. The research data consisted of documents concerning geriatric policies from three different municipalities in northern Finland, Pudasjärvi, Ruukki and Oulu, from the years 1950 - 2000. Methods of discourse analysis were applied to the documents. The underlying principles were those of social-constructive discourse analysis, where linguistic usage is seen as providing structure to the surrounding world and its phenomena. Linguistic usage produces and reproduces different social realities, which are simultaneously an essential part of social activity. The analysis identified the basic types of discourse in the data, which were examined against the background of the documentary text types and narrative plotting. The interpretative frame of the municipal documents was related to the perspective of recent history.

Three interpretative frames of municipal geriatric policies were identified in the data from 1950 - 2000: 1. Argumentative image tableau (1950-1970), 2. Instructive utility précis

(1970-1990) and 3. Exploratory survival story (1990-). Based on this analysis, we can identify the interpretative frame underlying the planning of municipal geriatric policies. The interpretative frames are more significant than anticipated for the choice of the premises of municipal geriatric policies or municipal decision-making. A historical analysis opens up a perspective towards understanding the framework of decision-making currently and in the future.

TUTKIMUKSEN TAUSTA

Suomalainenkin yhteiskunta elää aikakausien taitekohtaa, jota on kuvattu siirtymisenä modernista yhteiskunnasta postmoderniin aikakauteen (esim. Bauman 1996). Törrösen (1995) mukaan tässä prosessissa modernisaation legitimaatio-perustana toimineet tulkintakehykset ovat menettämässä selitysvoimaansa yhteiskunnallisten muutosten selittämisessä ja ymmärtämisessä. Tulkintakehyksellä tarkoitetaan kokonaisrakenteita, jotka ohjaavat asennoitumista, ajattelutapoja ja toimintavaihtoehtoja koskien yksittäisiä yhteiskunnan ilmiöitä (ks. Törrönen 1999). Esi-merkiksi Simpuran (1991) mukaan Suomessa sosiaalisten ongelmien rakentumista hallitsi pitkään hyvinvointivaltiollinen tulkintakehyks. Tulkintakehyks ei kuitenkaan pakottanut toimijoita vain yhteen näkökulmaan, vaan se muotoutui tilanteisesti suhteessa vaihtoehtoisin ja vastustaviin puhetapoihin (ks. Törrönen 1999, 10).

Tässä artikkelissa tarkastellaan vanhuspolitiikkaa koskevaa tulkintakehystä. Vanhuspolitiikalla tarkoitetaan julkisen tahon vanhusten hoidolle

ja palvelulle asettamia tavoitteita ja toimintatarkoituksia (vrt. Koskinen 1994, Vaarama 1995, Paasivaara 2002). Vaikka taustalla ovat yleiset perustusailliset reunaehdot, vanhuspolitiikka ei ole normatiivisesti sitovaa, mutta se antaa ammatilliselle vanhusten hoidolle ja palvelulle lainsäädännölliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset (esim. Vaarama 1995) sekä eettisen taustoituksen. Vanhuspolitiikan tulkintakehyksen tarkastelu on kiinnostavaa, koska muuttuva tilanne on tuonut esiin uudenlaisen yhteiskunnallisen arvokeskustelun velvollisuuksien, etujen ja prioriteettien näkökulmasta (esim. Koskinen 1994), mikä ilmenee esimerkiksi keskusteluna vanhusten hoitotyön laadusta.

Artikkelissa tarkastellaan vanhuspolitiikan tulkintakehystä kiinnittyneenä julkiseen vanhusten hoitojärjestelmään 1950-luvulta 2000-luvulle. Tämänkaltaisessa pitkän aikajänteen tarkastelussa on otettava huomioon käytettävien käsitteiden muuttuvuus (esim. Stenvall 1995, Vartola 1995). Vanhuspolitiikka -käsite on historiallisesti tarkasteltuna ”uusi”. Ensimmäisen kerran vanhuspolitiikka käsitettä käytettiin ”Vanhenevista käsittelevän YK:n maailmankonferenssin” Suomen toimikunnan mietinnössä vuonna 1983 (KoM 1983:5). Käsitettä vanhuspolitiikka käytetään tämän artikkelin teoreettisessa osassa kättämään koko käsiteltävän aikajänteen artikkelin kirjavuuden välttämiseksi. Empiirisessä osassa käytetään kuitenkin kullekin ajalle ominaisia käsitteitä.

Artikkelin tarkoituksena on jäsentää vanhuspolitiikan tulkintakehyksen rakentumista kunnallisissa asiakirjoissa 1950-luvulta 2000-luvulle. Ajanjakson alkupiste ei kuitenkaan ole tarkkarajainen. Tarkastelu aloitetaan 1950-luvulla, jolloin valittujen tutkimuskuntien kunnalliset asiakirjat yleistyivät. Tavoitteena on tuottaa ymmärtävää ja tulkitsevaa tietoa kunnallisen vanhusten hoitojärjestelmän rakentumisesta. Vanhuspolitiikan näkökulman avaaminen mahdollistaa ymmärtämään niitä arvoja ja päämääriä, jotka ovat julkinen tahon kunnallisissa asiakirjoissa implisiittisesti tai eksplisiittisesti. Niiden analysointi ja näkyviksi tekeminen on tärkeää politiikan ja hallinnon kannalta siksi, että konkreettisissa päätös- ja valintatilanteissa niin viranhaltijat kuin poliitikotkin ovat taipuvaisia toimimaan vallitsevan, usein tiedostamattomien tulkintakehysten mukaan. Tulkintakehyksen sisältö ja uusiutuvuus ratkaisee kuinka tarkoituksenmukaisia valintoja

sen pohjalta tehdään. Tämänkaltaisen hoitojärjestelmän tarkastelu on ollut terveyshallinnossa vähäistä.

VANHUSPOLITIikka OSANA YHTEISKUNNALLISTA JA KUNNALLISTA TOIMINTAKEHYSTÄ

Vanhuspolitiikan tarkastelu pitkällä aikajäntellä tarkoittaa tutkimustilanteen muuttuvuutta (taulukko 1). Vanhuspolitiikan vaiheet (Paasivaara 2004) ankkuroituvat yhteiskunnalliseen (Karisto ym. 1999) ja kunnalliseen itsehallinnon muuttuvaan tutkimustilanteeseen (Rönkkö 1998). Kunnallisen vanhusten hoitojärjestelmän kehittämisen edellytykset ovat vaihdelleet poliittisten, taloudellisten ja arvomuutosten myötä merkittävästi viimeisten vuosikymmenten aikana. Muutoksiin ovat keskeisesti vaikuttaneet monet tekijät, erityisesti valtiollinen vanhuspolitiikan ohjausjärjestelmä (Paasivaara & Nikkilä 2003). Ohjausjärjestelmällä tarkoitetaan valtiollisten tavoitteiden toteuttamiseen ja valvontaan luotua järjestelmää. Ohjausjärjestelmä pyrkii vaikuttamaan kunnalliseen toimintaan erilaisten ohjausmuotojen avulla (esim. Leskinen 2001). Ohjausmuodot ovat erilaisia menettelytapoja, joilla valtionhallinto ohjaavana yksikkönä pyrkii vaikuttamaan vanhusten hoitoon halutun kaltaisen toiminnan saavuttamiseksi (esim. Sinkkonen & Nikkilä 1988). Erityisesti käsitykset siitä, miten valtio voi puuttua kunnallisen toimintaan hallinnoidessaan ja mitä kunnan omavastuu tarkoittaa, ovat muuttuneet ohjausjärjestelmän muutoksen myötä.

Muodostettu teoreettinen lähtökohta ja sen kategorisointi on todellisuuden yksinkertaistamista, mutta se mahdollistaa teoreettisen tutkimustilanteen jäsentämisen.

Vanhuspolitiikkaa voidaan 1950-luvulta eteenpäin kuvata laitospeskeisenä vanhustenhuoltona, jonka aikana häivytettiin vähitellen yhteisöllisen hoidon ensisijaisuus ja korostettiin julkisen tahon järjestämää laitoksessa tapahtuvaa hoitoa (Paasivaara 2004). Suomessa elettiin elintason vähittäisen kohenemisen kautta. Tuona aikana tapahtui yhteiskunnassa mittavia rakenteellisia muutoksia, jotka liittyivät muun muassa teollistumiseen, työn tuottavuuden kohoamiseen, kaupunkilaistumiseen ja aikaisempaa korkeampaan työllisyyteen. (Karisto ym. 1999.) Aikaa on luonnehdittu vaiheeksi, johon vaikutti yleinen muutok-

Taulukko 1. Muuttuva tutkimustilanne .

Vanhuspolitiikka (Paasivaara 2004)	Yhteiskunta (Karisto ym. 1999)	Kunnallishallinto (Rönkkö 1998)	Vanhuspolitiikan ohjausjärjestelmä kunnalliseen toimintaan (Paasivaara & Nikkilä 2003)
Laitoskeskeinen vanhustenhuolto	Elintason vähittäisen kohentumisen kausi	Hyvinvointia edeltänyt siirtymävaihe	Yhdenvertaistava normiohjaus
Kehityskeskeinen palveluajattelu	Elintason nopean nousun kausi	Hyvinvointivaltion rakentuminen	Monipuolistava tavoite- ja suunnitteluohjaus
Tuloskeskeinen hoito- ja palvelujen aika	Vuosituhaten Suomi	Hyvinvointivaltion kriisi ja uudelleen arviointi	Paikallistava informaatio- ja arviointiohjaus

selle suopea ilmapiiri (Soikkanen 1998, 18-19). Kunnashallinnossa vallitsi hyvinvointivaltiolista kautta edeltänyt siirtymävaihe, jolloin kunnallinen itsehallinto sai rinnalleen valtiollisen päätöksenteon (Rönkkö 1998). Kunnalliseen vanhusten hoitojärjestelmän kehittämiseen vaikutti yhdenvertaistava normiohjaus (Paasivaara & Nikkilä 2003). Itsenäisempää kunnallista päätöksentekoa vahvisti laki sosiaalihuollon hallinnosta (34/1950) joka vahvisti valtion asemaa kunnallisessa päätöksenteossa. Kunnallista tulkintakehystä määrittä tuolloin lähinnä normiohjaus, joka tarkoittaa toimintavallan ulkoista ohjausta. Normatiivinen suoraohjaus velvoitti "pakko-lakien" kautta toimintaan antamalla oikeudellisesti sitovia tai muuten, esimerkiksi moraalisesti tai poliittisesti velvoittavia normeja (Sinkkonen & Nikkilä 1988). Laki sosiaalihuollon hallinnosta annetun lain muuttamisesta (612/1950) vahvisti valvontaa ja ohjausta alistamalla kuntien hyväksymät sosiaaliohjesäännöt sosiaaliministeriön vahvistettavaksi. Vanhustenhuollon kehittämiselle oli leimallista järjestelmän laitoskeskeinen rakentamismuutos.

Vanhuspolitiikassa alettiin korostaa 1970-luvulla kehityskeskeistä palveluajattelua, jolloin julkinen tahon vanhusten hoitojärjestelmä sai rinnalleen myös julkisesti tuetun avohoidon (Paasivaara 2004). Suomessa elettiin elintason nopean kehityksen kautta (Karisto ym. 1999). Lähtökohdiana oli valtion hyvinvointitehtävän korottaminen ensisijaiseen asemaan. Uusitalon (1993, 72-73) mukaan tämä edustaa piirrettä hyvinvointivaltiosta, jolla on laaja vastuu kansalaisten hyvinvoinnista ja sosiaalisesta turval-

lisuudesta, ja joka toimii verrattain vauraassa yhteiskunnassa. Hyvinvointivaltion käsite ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, pysyvä tai määritellytään ongelmaton (Stenvall 1995, 187- 189). Kunnalliseen vanhusten hoitojärjestelmän muuttamiseen vaikutti monipuolistava tavoite- ja suunnitteluohjaus (Paasivaara & Nikkilä 2003). Taustalla oli vuonna 1968 kuntien sosiaalihuollon valvomiseen ja ohjaamiseen kehitetty valtion keskusvirasto, sosiaalihuolto (laki sosiaalihuoltuksesta 24/1968). Sen tavoitteena oli säännösten ja valvonnan yhdenmukaistaminen.

Vanhuspolitiikkaa voidaan 1990-luvulla luonnehtia tuloskeskeiseksi hoito- ja palvelujen ajaksi. Tunnusomaista tuolle ajalle oli ristiriita: vanhusten hoidosta tuli "säästää" ja kuitenkin ylläpitää resurssien niukkuudesta huolimatta laajaa julkista palveluverkostoa. Tälle ajalle oli luonteenomaista korostaa (kvasi)markkinaperusteista vanhusten hoidon kehittämistä (Paasivaara 2004). Valtiolisella tasolla tapahtui monia samanaikaisia yhteiskunnallisia muutoksia ja niihin kietoutuneita lainsäädännöllisiä uudistuksia (mm. valtionosuus-uudistus normipurkuineen), jotka heijastuivat myös vanhusten hoidon järjestelyihin. Valtioliselta taholta muutokset olivat osa suunniteltua sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnon yleistä New Public Management (NPM) -henkistä rakenteellista ja sisällöllistä kehitystä, johon liittyi toiminnan epäkohtien poistamista.

Kunnallisessa toiminnassa koettiin hyvinvointivaltion kriisin syveneminen konkreettisesti ja aloitettiin kunnallisen toiminnan uudelleen arviointi (Rönkkö 1998, Leskinen 2001). Kunnallisen hallinnon tulevaisuuden näkökulmien vaiheen

aikana lisättiin kunnallista itsehallintoa ja vastuuta myös vanhusten hoitojärjestelyissä. Kehittämiseen vaikutti paikallistava informaatio- ja arviointiohjaus (Paasivaara & Nikkilä 2003). Valtion taholta pyrittiin vaikuttamaan uudistuksiin osoittamalla tehtävien hoitoon valtionosuus (laki valtion sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta 733/1992, laki kuntien valtionosuuslain muuttamisesta 1444/1995, laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta 1446/1995). Laajemmin kunnalliseen vanhusten hoidon ohjaukseen ja suunnitteluun vaikuttivat myös Euroopan paikallinen itsehallinnon peruskirja (1180/1991) sekä uuden kunnallishallinnon peruslain eli kuntalain (365/1995) säätäminen.

ASIAKIRJAT TUTKIMUSKOHTENA DISKURSSIANALYYSISSÄ

Tutkimusaineistona olivat kolmen kooltaan ja elinkeinorakenteeltaan erilaisen pohjoissuomalaisen kunnan, Pudasjärven, Ruukin ja Oulun kunnalliskertomukset tai muut suunnitteluasiakirjat vuosilta 1950-2000. Tutkimuskuntien valinta myötäilee tilastokeskuksen kehittämää kolmijakoa: kaupunkimaiset, taajaan asutut sekä maalaismaiset kunnat (Tilastokeskus 2000, 9). Oulu edustaa kaupunkimaista kuntaa, jossa vähintään 90 % asukkaista asuu taajamassa tai suurimmassa taajamassa asuu vähintään 15 000 henkeä. Pääelinkeinona on erilaiset teollisuus- ja palvelualat (Oulun läänin tavoitesuunnitelma 2000, 1992). Pudasjärvi on taajaan asuttu kunta, sillä siellä taajamassa asuu 4000-15 000 henkeä. Pääelinkeinona on maa- ja metsätalous. Ruukki edustaa maaseutumaista kuntaa, jossa alle 60 % asuu taajamassa ja suurimman taajaman asukasmäärä on alle 4000 asukasta. Pääelinkeinona on maa- ja metsätalous.

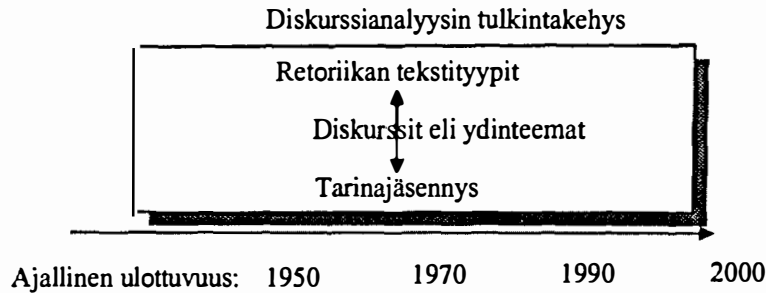
Kunnalliskertomusten ja suunnitteluasiakirjojen valintaan aineistoksi vaikutti niiden keskeinen asema ja merkitys vanhuspolitiikan tulkintakehikossa. Varsinaisia kunnallisia vanhuspoliittisia raportteja tai suunnitelma-asiakirjoja alettiin tehdä vasta 1990-luvun lopulla, eivätkä ole vielä kukaan kattavasti käytössä. Keskeistä on, että tarkasteltavat dokumentit ovat ohjanneet merkittävästi harjoitettua vanhuspolitiikkaa kunnissa. Asiakirjoja tarkasteltiin diskurssianalyttisen lähestymistavan mukaan (esim. Barsky 1994, Lämsä &

Tiensuu 2000, Nelson & Hardy 2002). Esimerkiksi Suominen (2001) on tarkastellut diskurssianalyysin avulla hyvinvointi- ja lapsipoliittista muutossuuntaa kunnissa ja Perttilä (1999) terveyden edistämisen problematiikkaa kunnissa. Tutkimusten tulokset osoittivat, että kunnalliset asiakirjat muuntuivat diskurssianalyysissä dokumentteiksi metateksteiksi.

Lähestymistapana diskurssianalyysi on vakiintumaton ja käsitteiden käyttö on kirjavaa. Diskurssianalyysillä tarkoitettiin tässä lähinnä sosiaalikonstruktivistiseen traditioon nojaavaa diskurssitutkimusta, jossa kielenkäytön nähdään konstruktisoivan eli rakentavan ympäröivää maailmaa ja sen ilmiöitä. Kielenkäyttö luo ja uusintaa erilaisia sosiaalisia todellisuuksia, mutta on samalla oleellinen osa todellista sosiaalista toimintaa (Fairclough 1997, Ilmonen 1998). Kielenkäyttö osoittaa myös millaisen tulkintakehikon varassa vanhuspalveluja ja -politiikkaa koskevat päätökset kunnissa tehdään. Diskurssianalyysin avulla jäsennetään tässä ennen kaikkea sitä, miten tätä ympäröivää sosiaalista todellisuutta hahmotetaan (Jokinen ym. 1999). Konstruktivinen näkökulma ei kohdenna tarkastelua yksittäisiin ilmiöihin vaan analyysin näkökulma kiinnittyy olennaisiin diskurssioihin eli ydintee-moihin (Solin 2002). Asiakirja aineiston analyysissä ei siten haettu tutkimuskuntien välistä eroavaisuuksia vanhuspoliittisessa tulkinnessa, vaan yhteneväistä tulkintakehystä.

Tässä diskurssianalyysissä sivutetaan vuorovaikutuksen reduktiot ja yksittäiset merkitysrakenteet. Aineiston analyysi painottuu suunnitteluasiakirjojen tekstin retoriikkaan (esim. Jokinen ym. 1993). Retorisesta näkökulmasta analysoitaessa kiinnostavaksi nousee erilaisten retoristen keinojen erittely: millaisia keinoja käytämällä lukija pyritään vakuuttamaan esitetyn perusteen oikeutuksesta (Tanner 1994, Billig 1995, Potter 1996). Siikala (1984) jakaa retoriikan tyypit argumentoivaan, instruktiiviseen ja eksploisivistiseen tekstityyppiin. Argumentoivat tekstityypit ottaa kantaa ilmiöstä. Instruktiivinen sen sijaan antaa ohjeita ja neuvoa. Eksploisivistinen teksti kertoo millaisia ilmiöt ovat ja mistä ne koostuvat.

Tutkijan tehtävänä ei tässä diskurssianalyysissä ole ymmärretty pelkästään kvalitatiivisen aineiston passiiviseksi vastaanottamiseksi tai kuvailemiseksi, vaan sisältää aktiivisen tulkinnan. Diskurssianalyysin avulla parhaimmillaan

Kuvio 1: Diskurssianalyysissä käytetyt käsitteet ja niiden suhteet tässä artikkelissa.

voidaan luoda tekstmateriaalin syntyjuuria seurailevien uusien, mahdollisimman perusteltujen tarinoiden kirjoittaminen (Ilmonen 1998, Thornborrow 2002). Tässä tutkimuksessa tekstityyppejä tarkastellaan suhteessa diskursiiviseen tarinajäsennykseen (Sulkunen & Törrönen 1997). Tarinajäsennys tarkoittaa yleiskuvausta siitä millaisen tarinakehityksen asiakirjat avaavat kunnallisen vanhuspolitiikan tulkintakehuksesta (kuvio 1).

Diskurssianalyysin avulla nostettu tulkintakehys liitettiin tässä tutkimuksessa lähihistoriantutkimukseen (Ahonen 1993). Lähihistoria tarkoittaa "oman ajan historiaa," joka merkitsee lyhyempää, nykypäivää lähempänä olevaa ajanjaksoa (Maggs 1996, Rafferty 1997). Se liittyy myös tulkitsijansa heidän kokemukselliseen näkökulmaan. Lähihistorian tarkka ajallinen rajausta ei ole kuitenkaan tärkein kysymys määrittäessä lähihistorian erityispiirteitä, vaan määrittely on aina riippuvainen tutkimuskohteesta ja käytetyistä lähteaineistoista (Henriksson ja Kastari 2001). Diskurssianalyysistä on tullut viimeisten vuosikymmenten aikana kiinnostava aineiston analysointitapa historiallis-hermeneuttisen tiedonintressin näkökulmasta. Historiallis-hermeneuttinen näkökulma ei pyri aukottomaan ja yksityiskohtaiseen lähihistorian kuvaamiseen, vaan ymmärtämään ilmiötä ja sen taustoja (Fairmann & Mahon 2001, Niiniluoto 2002).

Tulkintakehysten muodostamien vaiheiden väliset erot muodostuivat siten, että kullekin ajalle tunnusomainen piirre muodosti jännitteisen tilan suhteessa aiemmin muodostuneeseen piirteeseen. Vaiheiden erottaminen selkeäksi jaksoiksi on keinotekoisia. Muutos ei todellisuudessa ole niin yksiselitteinen, vaan vanha ja uusi tulkintakehysten vaihe jatkavat olemassaoloaan yhdessä

limitäin, kunnes uusi tulkintakehys tulee yleisesti oikeutetuksi.

ASIAKIRJOJEN TULKINTAKEHYKSET

Asiakirjoissa oli tunnistettavissa kolme kunnallista vanhuspolitiikan tulkintakehystä 1950-luvulta 2000-luvulle (taulukko 2). Ne nimettiin keskeisen sisällön perusteella seuraavasti: 1. argumentoiva imagokuvaelma (1950-1970), 2. instruktiivinen hyötytiivistelmä (1970-1990) 3. ekspoloristinen selviytymiskertomus (1990-).

Argumentoiva imagokuvaelma (1950-1970)

Kunnallisten asiakirjojen vanhustenhuoltoa leimasi 1950-luvulta lähtien imagodiskurssi eli veto-voima-ajatus. Imagodiskurssi oli kaksitahoinen: yhtäältä vanhusten hoidon asianmukainen järjestäminen nähtiin kunnan kestävän imagon perustekijäksi, toisaalta se nähtiin kunnan taloudelle rasitteena. Myönteisessä imagodiskurssissa kuntien rappeutuneet kunnalliskodit joutuivat suurenuslasin alle. Asiakirjossa imagodiskurssi tiivistyi kuntien kunnalliskotien parannustöihin tai niiden uudelleen rakentamiseen. Kunnalliskotien tupaantuliaisjuhlallisuudet rakentuivat kunnallisen imagon rakennustilaisuuksiksi, joissa myönteistä imagoa markkinoitiin kuntalaisille ja kunnan ulkopuolelle juhlatilaisuudesta lehdistön avulla. Tilaisuuksien merkittävyttä kunnallisina imagoillisina suursaavutuksina kuvastettiin juhlavieraiden avulla. Esimerkiksi Ruukissa kutsuttiin juhlatilaisuuksiin lääninhallituksen edustaja, kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, huoltolautakunta, rakennuslautakunta, huoltotoimenpiiritarkastaja,

Taulukko 2. Kunnallisen vanhuspolitiikan tematisointi tulkintakehyksessä 1950-luvulta 2000-luvulle.

Tulkintakehys	Argumentoiva imagokuvaelma (1950–1970)	Instruktiivinen hyötytiivistelmä (1970–1990)	Eksploristinen selviämiskertomus (1990-)
Tekstityyppi	Argumentoiva - kantaa ottava	Instruktiivinen - ohjeita ja neuvoja antava	Eksploristinen - kertoo millaisia ilmiöt ovat
Diskurssi	Imago - myönteinen - kielteinen	Hyöty - etuisuus - suunnitelmallisuus	Selviäminen - strategioiden kehittäminen - kustannustietoisuus
Tarina-jäsennys	Katsaus - kuvailevuus	Tiivistelmä - numereellisuus - persoonattomuus	Kertomus - kerronnallisuus rungsassanaisuus

seurakunnan papit, rakennusurakoitsijat, kunnan viran- ja toimenhaltijat, seurakunnan kirkkokuoro sekä edellisen kauden kunnanvaltuuston jäsenet, jotka eivät kuuluneet silloiseen valtuustoon.

Kielteinen imagodiskurssi käsitteli vanhustenhuollon legitimoitua taloudellisten vaikutusten, ei humanististen arvojen näkökulmasta. Taloudellinen legitimoitua esitteli vanhusten hoidon järjestämistä lähinnä "alisoittamisen" näkökulmasta. Alisoittaminen kilpistyi taloudellisten voimavarojen säästövaateisiin, jotka jarruteltivat vanhusten hoidon organisoitumista kunnassa.

Imagodiskurssi oli tarinajäsennyksen näkökulmasta kuvaelma. Kuvaelma käsite korostaa asiakirjojen tyyliä: asioiden esittämistä kuvailevina tietopaketteina vuosittain. Vallitseva tekstityyppi asiakirjoissa oli argumentoiva eli se otti vahvasti kantaa. Keskeisenä teemana asiakirjoissa oli taata kunnallisen vanhusten hoidon pysyvyys, ei niinkään sen edelleen kehittäminen. Argumentoivana tekstityylin lähtökohtana oli ajatus siitä, että yleisen tasa-arvoperiaatteen mukaan ikä, sukupuoli, syntyperä tai asuinpaikka ei saanut rajoittaa mahdollisuutta osallistua sosiaalipalvelujen saantiin. Sen mukaan kaikilla kansalaisilla tuli olla yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet yhteiskunnan jäseninä.

Argumentoivan imagokuvaelman tulkintakehystä ei asiakirjoissa määritelty tutkittuun evidenssiin perustuen. Tulkintakehyksen rakentajina

olivat kunnan päättäjät, yksittäiset asiantuntijat ja valtion ohjausjärjestelmä. 1950-luvulle asti diskurssi jäsenettiin kunnissa pitkälle oman toimintamallin mukaisesti. Tämä yhteneväistyvä kuntien valvonta ja ohjaus selittänee pitkälle kuntien samantapaisten tutkimuskuntien kuntasuunnitelmien tulkintakehyksen samankaltaisuuden.

Instruktiivinen hyötytiivistelmä (1970-1990)

Kunnallisten asiakirjojen vanhustenhuollon ydinteemaksi muotoutui hyötydiskurssi hyvinvointivaltion hengessä 1970-luvulla. Hyötydiskurssi korosti vanhusten hoitojärjestelyjen avulla kunnille saavutettuja etuisuuksia. Hyötydiskurssista erottautui vanhustenhuollon kehittämiseen kaksi vaatetta: yhtäältä taloudellinen tuottavuus ja toisaalta sen suunnitelmallisuus. Tuottavuuden vaade merkitsi erityisesti kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusrakenteen tarkastamista. Käytännössä tämä merkitsi sitä, että tutkimuskunnat uudistivat vanhusten hoitojärjestelyjä sitä mukaan kuin valtio osoitti siihen rahoitusta.

Asiakirjojen rakenne muuttui merkittävästi. Enää ei riittänyt vuosittainen katsaus, vaan suunnitelmallisuuden vaade toi asiakirjoihin vuosiksi eteenpäin suuntautuvan kokonaisvaltaisen vanhuspolitiikan jäsentämisen. Tutkimusajankohdan aikana kunnallisissa asiakirjoissa korostui asia-

kirjagenreen liittyviä erityispiirteitä. Asiakirjojen ensisijaiseksi tavoitteeksi tuli valtionhallinnon ja väliportaan lääninhallinnon vakuuttaminen kunnallisen vanhuspolitiikan oikeellisuudesta ja saada siten toiminnalle valtiovallan oikeutus ja luonnollisesti rahoitus.

Tarinajäsennyksen näkökulmasta aiempi kuva-elma muuntui tiivistelmäksi. Jäsennyksessä karsittiin aiempi tekstin runsaus ja tiedot tiivistettiin asiakirjagenren mukaisesti persoonattomaksi, niukkaan numeeriseen muotoon. Tämä piirre oli yleisempi, ei vain vanhuspolitiikkaa koskeva. Tutkimuskuntien asiakirjojen tekstityypiksi muotoutui instruktiivisuus. Asiakirjat sisälsivät yhä enemmän ohjeita ja neuvoja. Tämän myötä vanhusten huoltoon liittyvä keskustelu muuntui toteavaksi.

Instruktiivisen hyötytiivistelmän tulkintakehys jäsenettiin yhä enemmän evidenssiin perustuen. Tulkintakehysen rakentajina olivat kunnan päättäjien sijaan yksittäiset asiantuntijat ja valtion ohjausjärjestelmä. Tutkimuskuntien asiakirjat tulivat yhä samankaltaisemmiksi. Taustalla oli ohjausmalliksi muotoutunut tavoite- ja suunniteluohjaus, joka tarkoitti kunnalliselle tulkintakehysen näkökulmasta tarkkojen painopistealueiden ilmaisemista.

Ekspoloristinen selviytymiskertomus (1990-)

Kunnallisten asiakirjojen hyötydiskurssi muuntui 1990-luvulla selviytymiskurssiksi. Selviytymiskurssi oli sidoksissa 1990-luvun alussa voimistuvaan keskusteluun valtion ja kuntatalouden velkaantumisen ja taloudellisesta lamasta. Selviytymiskurssin ytimenä oli kaksi vaadetta: yhtäältä kustannustietoisuuden ylikorostaminen, toisaalta kunnallisten omaehtoisten paikallisesti omaleimaisten strategioiden kehittäminen.

Kustannustietoisuuden korostaminen asiakirjoissa nivoutui yhä voimakkaammin vanhusten hoitokustannusten hallintaan. Etuisuusajattelu väistyi ja ensisijaiseksi tavoitteena oli etsiä keinoja, joilla voitiin vastata kuntien niukkeneviin resursseihin sekä kasvaviin vanhusten palvelutarpeisiin. Selviytymiskurssi haki asiakirjoissa syvällisempää ymmärrystä kunnalliseen päätöksentekoon. Asiakirjoissa työstettiin strategisen johtamisen sovellutuksina SWOT-analyysin kaltaisia kehikkoja ja muita konsultatiivisia tulevaisuuden ennakkoinnin työkaluja.

Selviytymiskurssiin liittyi vahvasti aikaulot-

tuvuuden muuttuminen yhä vahvemmin "tässä ja nyt toiminnasta" tulevaisuuteen. Asiakirjoissa se näkyi kuntakohtaisten toimintastrategioiden luomisena. Vanhusten hoidon järjestäminen oli aktiivisen suunnittelun ja kehittämisen kohteena sekä määrällisesti että laadullisesta näkökulmasta. Keskeisinä tavoitteina olivat avo- ja laitoshoidon palvelujen kohdentuminen tarkoituksenmukaisesti, kotihoidon palvelujen saatuuden sekä laitoshoidon avohoittoa tukevan toiminnan tehostaminen ja hoidon laadun kehittäminen. Vanhusten laitoshoidon pyrittiin pääsääntöisesti kaikissa tutkimuskunnissa vähentämään.

Kaikkien tutkimuskuntien asiakirjojen tarinajäsennys muuttui tiivistelmästä runsassanaiseen kertomukseen. Selviytymiskertomuksessa ilmenettiin arvo- ja laatu-perustan asiakirjagenreä. Asiakirjoissa kuvailtiin aiempaa tarkemmin, miten vanhusten hoitoa haluttiin järjestää kunnissa, sen tavoitteita, laatu-kriteereitä sekä pohdittiin toiminnan arvoperustaa. Asiakirjat "maallistuivat" ja palasivat päättäjätasolta lähemmäs kuntalaista ja hänen arkeaan. Tämä näkyi myös asiakirjoissa siten, että käytetyissä valokuvissa eivät esiintyneet enää niinkään kunnalliset päättäjät, vaan esimerkiksi palvelujen käyttäjä, kuntalainen.

Asiakirjojen tekstityypiksi muotoutui ekspoloristisuus eli asiakirjoissa kerrottiin millaisia ilmiöt olivat. Ekspoloristisen selviytymiskertomuksen taustaa selittää 1990-luvulla tapahtunut kuntien itsehallinnon vahvistuminen ja päätöksenteon itsenäistyminen. Informaatio-ohjaus korosti toimintavallan sisäistä ohjausta, jonka avulla välitetään tietoa tutkimuksien, suositusten, raporttien ja periaatekannanottojen kautta ja näin vaikutetaan toimijoiden käyttäytymiseen haluttuun suuntaan (vrt. Leskinen 2001). Informaatio-ohjauksen soveltamiseen ei liittynyt enää määräyksiä, suosituksia, pakottavia velvoitteita asiakirjojen suhteenkaan.

YHTEENVETO JA POHDINTA

Tämän artikkelin tarkoituksena oli jäsentää vanhuspolitiikan tulkintakehysen rakentumista kunnallisissa asiakirjoissa 1950-luvulta 2000-luvulle. Tarkastelu on kiinnostava historiallisessa mielessä, mutta myös siksi että ydinteemat ovat enemmän tai vähemmän läsnä myös tällä hetkellä vanhuspoliittisissa asiakirjoissa ja ne hei-

jastuvat muun muassa päättäjien tapaa ajatella ja tulkita vanhuspolitiikkaa. Diskurssianalyttinen tulkintakehys tuotti uuden näkökulman tarkastella kunnallisen vanhusten hoitojärjestelmän rakentumista. Tässä tutkimuksessa tuli esille, että kunnallisissa asiakirjoissa oli hyvinkin leimallisesti omaa aikakautta kuvaava vanhuspoliittinen tulkintakehys. Löydettyjen tulkintakehysten avulla jäsenettiin kuntien ydindiskurssit, joilla kunnat hakivat vanhuspoliittiselle toiminnalleen kunakin aikana oikeutusta. 1950-luvulla diskurssina oli imago, joka muuttui hyötyajattelun kautta 1990-luvulla selviytymisdiskurssiksi.

Kuntien toiminnan kehittämislle on ensiarvoisen tärkeää tiedostaa se, minkälaiseen tulkintakehykseen ja arvomaailmaan päätöksenteot perustetaan. Kuntatason päätöksenteon perustana voivat olla pitkän ajan ajattelujänteet, rutiinit ja kulttuuriset toimintaprosessit, jotka tiedostamattomana voivat jarruttaa ja monimutkaistaa kunnallisten toimintojen uudentamista. Keinona tiedostaa kuntien päätöksenteon todellinen tulkintakehys vaatii kunnallisen päätöksenteon mekanismin ymmärtämistä. Tiedostava tulkintakehys nojautuu evidenssiin perustuvaan tietoon, jonka avulla tuotetaan päätöksenteon pohjaksi eri vaihtoehdot. Näistä vaihtoehdoista valitaan paikalliselle toiminnalle sopiva ja tehdään tarvittavat kunnalliset päätökset. Toimeenpanoon tulee liittää myös aina seuranta- ja arviointi.

Diskurssien muutokset olivat yhteydessä muun muassa yhteiskunnalliseen ja kunnalliseen poliittishallinnollisen ohjauksjärjestelmän muutokseen. Tämän selittää myös tutkimuskuntien samankaltaisuuden vanhuspoliittisissa ratkaisuissa. Vasta 2000-luvulle siirryttäessä tuli asiakirjajagenreen uudenlaista kerronnallista tarinakehystä, joka vaatii luovuutta ja omaperäisyyttä.

Tutkimuksen keskeinen tulos oli, että tiukan kuntatalouden ja väljän ohjauksjärjestelmän vuoksi kunnissa korostettiin monipuolisia ja eriytyneempiä ratkaisuja vanhusten hoidossa ja palvelussa (vrt. Suominen 2001, Leskinen 2001). Tämä tavoite on yhdensuuntainen toivotun paikallisuuden korostamisen kanssa (Paasivaara & Nikkilä 2003). Paikallisten voimavarojen hyödyntäminen ei ole vastakohta yhteiskunnallisen vanhuspolitiikan kehitykselle, vaan se on edellytys. Jos kunnat uskaltautuisivat luoviin ratkaisuihin omien kuntalaisten tarpeiden näkökulmasta, olisi moniin yhteiskunnallisiin vanhuspoliittisiin haasteisiin helpompi vastata. Tulevaisuuden asiakir-

jagenre on muuttamassa kuntien asiakirjoja yhä enemmän yksilöllisenpään suuntaan, jolloin voidaan puhua kuntakohtaisista vanhuspolitiikan uudentavista luomiskertomuksista. Päinvastaista kehitystä on myös havaittavissa. Sosiaali- ja terveyspalvelujen voimavarojen niukkuus kunnissa on johtanut siihen, että suunnittelu- ja kehittämistoimintaan jää riittämättömästi henkisiä resursseja. Tästä näyttää seuraavan, että valtakunnallisia ohjeistoja tai selvitysten/tutkimusten jäsennymalleja tulkitaan kunnallisella tasolla jokseenkin suoraviivaisesti. Tämä voi olla informatio-ohjauksen ideaalin mukaista, mutta voi johtaa paikallisesti uuteen epärealistiseen tulkintakehikkoon. Realiteetti on, että myös vanhuspolitiikka erilaistuu ja eriytyy kaupungeissa, taaja-asu- tuissa ja haja-asutusmaaisissa kunnissa.

Tutkimustulosten luotettavuuden kannalta on keskeistä tutkimuskohteen ja siitä esitetyn kuvauksen suhde. Kunnalliskertomuksien ja suunnitteluasiakirjojen käyttäminen tutkimusaineistona edellyttää lähdekritiikkiä. Suunnitteluasiakirjat pyrkivät luomaan eteenpäin suuntaavaa positiivista kuvausta ilmiöstä, joten niissä esitetty kuvaus ei välttämättä ole objektiivista. Asiakirja-aineisto toimi kuitenkin vihjeaineistona, jonka avulla etsittiin tässä tutkimuksessa lähinnä yhte-näistä tulkintakehystä.

Aineistosta olisikin mielenkiintoista etsiä yhte-näisten diskurssien ohella myös mahdollisia ristiriitoja ja vastarintamuotoja. Ilmosen (1998) mukaan minkään modernin yhteisön kieli ei ole monoliitti, vaan sosiaalinen todellisuus hahmottuu useiden rinnakkaisten tai keskenään kamppailevien merkityssysteemin kehässä. Tutkimuksen luotettavuutta tarkasteltaessa on otettava huomioon, ettei diskursseja löydy missään tutkimuskunnassa puhtaana eli ne ovat kuntien näkökulmasta ideaalimalleja. Diskurssien erottaminen selkeästi toisistaan on empiriassa keinotekoista, koska muutokset ovat päällekkäisiä siten, että vanha ja uusi vaihe muovaavat yhtäaikaaisesti muutoksen suuntaa reaalihistoriassa.

Tämänkaltaisessa tutkimuksessa yleistys ei ole tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin kriteeri vaan tulosten teoreettinen merkitys tieteelle (esim. Jokinen ym. 1999, Kalela 2000). Tämä tutkimus toi vanhuspolitiikkaan uutta näkökulmaa ja auttaa ymmärtämään muutosta sekä jäsentämään nykyistä vanhusten hoidon tieto- ja arvo-perustaa.

LÄHTEET

KIRJALLISUUS:

- Ahonen V. Diskurssi, analyysi ja historia. Historiallinen aikakauskirja, Suomen historiallinen seura, Helsinki 1993.
- Barsky R. Constructing a productive other: discourse theory and the convention refugee hearing. Benjamin, Amsterdam 1994.
- Bauman Z. Postmoderni lumo. Vastapaino, Tampere 1996.
- Billig M. Ideology and opinions. Studies in Rhetorical Psychology. Saga, London 1995.
- Fairclough N. Tehtävänäasettelu diskurssianalyysille. Julkisuus juttelee ja viihdyttää entistä enemmän. Tiedotustutkimus 1997: 1: 44-56.
- Henriksson K & Kastari P-L. Kun politiikka muuttuu historiankirjoitukseksi. Teoksessa Autio S, Katajala-Peltomaa S & Vuolanko V, toim. Historioitsijan arki ja tutkimuksen prosessi. Osuuskunta Vastapaino, Tampere 2001: 131-141.
- Iimonen K. Kulttuuri alueen käyttövarana. Kulttuuripolitiikan hallitsevat ja marginaaliset diskurssit Keski-Pohjanmaalla. Akateeminen väitöskirja. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja 32, Joensuu 1998.
- Jokinen A, Juhila K & Suoninen E. Diskurssianalyysi aakkoset. Vastapaino, Tampere 1993.
- Jokinen A, Juhila K & Suoninen E. Diskurssianalyysi liikkeessä. Vastapaino, Tampere 1999.
- Kalela J. Historiantutkimus ja historia. Tammer-paino oy, Tampere 2000.
- Komiteanmietintö 1983:5. Vanhenemista käsittelevän YK:n maailmankonferenssin mietintö.
- Koskinen S. Gerontologinen sosiaalityö vanhuspolitiikan mikrorakenteena. Acta Universitatis Lapponiensis 3. Lapin yliopisto, Rovaniemi 1994.
- Kröger T. Kunnat valtion valvonnassa? Teoksessa Sipilä J, Ketola O, Kröger & Rauhalta P-L, toim. Sosiaalipalvelujen Suomi. WSOY, Juva 1996: 23-86.
- Kuntalaki 365/1995.
- Laki 1180/1991 Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan eräiden määräysten hyväksymisestä.
- Laki kuntien valtionosuuslain muuttamisesta 1444/1995.
- Laki sosiaalihuolluksesta 24/1968.
- Laki sosiaalihuollon hallinnosta 34/1950.
- Laki sosiaalihuollon hallinnosta annetun lain muuttamisesta 612/1950.
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta 1446/1995.
- Laki valtion sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta 733/1992.
- Leskinen H. Kunta vastuuseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennepolitiikan toimeenpano ja sen arviointi. Kuopion yliopiston Acta-väitöskirjasarja. Helsinki 2001.
- Lämsä AM & Tiensuu T. Diskurssianalyysi naisjohtajan kuvan rakentumisesta liike-elämän ammattilehtiartikkeleissa. Jyväskylän yliopisto, taloustieteiden tiedekunta, Jyväskylä 2000.
- Maggs C. A history of nursing: a history of caring? Journal of Advanced Nursing 1996:23: 630-635.
- Nelson P& Hardy C. Discourse analysis: Investigating processes of social construction. Thousand Oaks, Sage Publications 2002.
- Niiniluoto I. Johdatus tieteenfilosofiaan: käsitteen- ja teorianmuodostus. 3. p. Otava, Helsinki 2002.
- Perttilä K. Terveiden edistäminen kuntien tehtävänä. Väitöskirja. Kuopion yliopisto, Kuopio 1999.
- Potter J. Representing Reality. Discourse, Rhetoric and Social Construction. Sage, London 1996.
- Tanner D. Gender and discourse. Oxford University Press, New York 1994.
- Thornborrow J. Power talk: language and interaction in institutional discourse. Harlow, England 2002.
- Törrönen J. Puhetta viinasta - kuohua yhteiskunnasta. tekstin arvojen ja todellisuuskuvien jäljillä. Tiedotustutkimus 1995:4: 43-60.
- Törrönen J. Juomisen vapaus ja vastuu. Sosiosemiotittinen analyysi alkoholipoliittisesta liberalismista maallikkoajattelussa. Väitöskirja. Sosiologian laitos, Helsingin yliopisto, Helsinki 1999.
- Rafferty A. Writing, researching and reflexivity in nursing history. Nurse researcher 1997: 5: 5-16.
- Siikala A-L Tarina ja tulkinta. Tutkimus kansankeratojista. Suomalaisen kirjallisuus seuran toimituksia 404, Mänttä 1984.
- Simpura J. Kuka päättää mitä ovat sosiaaliset ongelmat. Sosiaalinen aikakauskirja 1991: 85:1: 5-14.
- Sinkkonen S & Kinnunen J. Arviointi ja seuranta julkisella sektorilla. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 22. Terveystieteiden ja -talouden laitos. Kuopion yliopisto, Kuopio 1994.
- Sinkkonen S & Nikkilä J. Suomen terveydenhuollon hallinto. WSOY, Juva 1988.
- Solin A. Arvot vai ohjenuorat. Ympäristönsuojelun merkityksiä hallinnon teksteissä. Virkapukuinen kieli. Suomalaisuuden Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2002.
- Stenvall J. Valtiohallinnon kehitysvaiheet ja vertaileva historiallis-geneettinen tutkimus. Teoksessa: Stenvall J. & Tiihonen S (toim.) Julkinen hallinto menneisyyden puristuksessa - näkökulmia historialliseen tutkimukseen. Julkaisusarja A 4, Tampereen hallintotieteenlaitos, Tampere 1995, 219-240.
- Sulkunen P & Törrönen J. Semioottisen sosiologian näkökulmia. Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys. Gaudeamus, Helsinki 1997.
- Suominen H. Hyvinvointi- ja lapsipoliittinen suunta kunnissa - talous- ja suunnitteluasiakirjojen analyysi. Kunnallistieteellinen aikakauskirja 2001:4: 275-291.
- Paasivaara L. Tavoitteet ja tosiasiallinen toiminta. Vanhusten hoitotyön muotoutuminen monitasotarkastelussa 1930-luvulta 2000-luvulle. Acta universitatis ouluensis medica D707. Oulun yliopisto, Oulu

2002.

Paasivaara L. Suomalaisen vanhuspolitiikan strategioiden kehitysvaiheet 1950-luvulta 2000-luvulle - asiakirja-analyysi. Gerontologia 2004:2, 3-9.

Paasivaara L. & Nikkilä J. Vanhuspolitiikan heijastuminen kunnalliseen toimintaan vuosina 1930-2000. Hallinnon tutkimus 2003:22: 105-115.

Vaarama M: Vanhusten hoivapalvelujen tuloksellisuus hyvinvoinnin tuotanto -näkökulmasta. Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Stakes. Tutkimuksia 55. Kirjapaino Gummerus, Jyväskylä, 1995.

Vaarama M, Luomahaara J, Peiponen A & Voutilainen P. Koko kunta ikääntyneiden asialle. Näkökulmia ikääntyneiden itsenäisen selviytymisen sekä hoidon ja palvelun kehittämiseen. Raportteja 259. Stakes, Helsinki 2001.

Vartola J Joitakin näkökohtia hallinnon menneisyyden tutkimukseen. Teoksessa: Stenvall J. & Tiihonen S (toim.) Julkinen hallinto menneisyyden puristuksessa - näkökulmia historialliseen tutkimukseen. Julkaisusarja A 4, Tampereen hallintotieteenlaitos, Tampere 1995, 157-191.

Kuntakohtainen asiakirja-aineisto

Oulu:

Oulun kaupungin yhteiskunnallisen huollon toimintakertomus 1950-1951.

Oulun kaupungin sosiaalihuollon toimintakertomus 1952-1964.

Oulun kaupungin sosiaalitoimen toimintakertomus 1965-1992.

Oulun sosiaali- ja terveystoimen toimintakertomus 1994-2001.

Oulun lääninhallitus. Oulun läänin vanhainkodeista. Julkaisuja 26, Oulu 199.

Oulun kaupunki. Vanhustenhuollon kehittämisselitys, Oulu 1986.

Oulun kaupungin terveysvirasto. Vanhusten kotona selviytymisen mahdollisuudet. Julkaisuja A2, 1990, Oulu.

Oulun kaupungin sosiaalivirasto. Kotipalvelu ja vanhustenhuollon strategia, Oulu, 1991.

Oulun kaupungin sosiaali- ja terveystoimi. Oulun vanhustenhuollon suunnat. Oulun kaupungin vanhustenhuollon nykytila ja kehittämisselitys. Julkaisuja A 1, Oulu 1992.

Oulun kaupungin sosiaali- ja terveystoimen vanhus-työn tuloksikkö Vanhustenhuollon toimintastrategia vuoteen 2005, Oulu 1999.

Oulun kaupungin sosiaali- ja terveystoimen vanhus-työn tuloksikkö Vanhustenhuollon toimintastrategia vuoteen 2005, Oulu 2001.

Pudasjärvi:

Pudasjärven kunnalliskertomukset vuosiluvut 1950-2001.

Pudasjärven kunta. Kehittyvä vanhustyö. Moniste 1987.

Pudasjärven kunta. Pudasjärveläistä vanhuspolitiikkaa vuoteen 2010. Vanhustenhuollon palvelurakenteet. Moniste 1998.

Ruukki:

Paavolan kunnalliskertomukset 1950-1972.

Ruukin kunnalliskertomukset 1973-2001.

Ruukin vanhustenhoitoa strategiatyöryhmän loppuraportti. Ikääntyminen ilona Ruukin vanhustenhuollossa. Moniste 2002.